

Wspólne cele, różne wartości

Jak w kulturowo wrażliwy sposób
rozwijać dobrostan
i zaangażowanie społeczne
w obliczu globalnych wyzwań?

Norway
grants

„All peoples have the right to self-determination. By virtue of that right they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.”

United Nations

General Assembly Resolution 1514, 1960

Wstęp

Współczesny świat stoi w obliczu skomplikowanych globalnych wyzwań. Zmiany klimatu, kryzys migracyjny, głód, ubóstwo, nierówności społeczne, ekstremizm, terroryzm, konflikty zbrojne, troska o cyberbezpieczeństwo – to jedynie część listy problemów, które wstrząsają współczesnym społeczeństwem. Przyszłość kreowana jest przez dwie postawy: z jednej strony widzimy niepewność, bezradność, strach, a z drugiej – potrzebę zdecydowanej i kompleksowej reakcji. Poradzenie sobie z tymi wyzwaniami wymaga natychmiastowych działań, podejmowanych we współpracy różnych podmiotów: państw, organizacji międzynarodowych, społeczeństwa oraz sektora prywatnego.

Konieczna jest społeczna mobilizacja, jednak angażowanie do realizacji wspólnych celów i zdolność do współpracy nie zawsze są łatwe do osiągnięcia, a tym bardziej utrzymania. Ponadto każdy kraj, grupa społeczna, jednostka stoją przed własnymi wyzwaniami, wynikającymi z ich historii, kultury, lokalnych uwarunkowań, indywidualnych predyspozycji i wartości. Tym samym wspólne dla globu cele na poziomie różnych grup społecznych i jednostek zyskują różną wagę.

Zrozumienie, świadomość i szacunek dla różnic pozwalają budować relacje oparte na zaufaniu i efektywnie współpracować. To właśnie w sferze relacji międzyludzkich ukrywają się zarówno wyzwania, jak i kluczowe możliwości. Wydaje się, że promowanie wspólnotowości oraz współpracy może stanowić antidotum na spodziewane zagrożenia dla przyszłych społeczeństw. Wzmacniając te wartości, nie tylko stawiamy czoła obawom dotyczącym przyszłości, ale również budujemy solidne fundamenty dla przyszłego dobrostanu społecznego. Jednakże, aby to osiągnąć, konieczne jest predefiniowanie podejścia do rozwoju. Potrzebujemy społecznie zaangażowanego podejścia, które uwzględni różnorodność perspektyw i wartości społeczeństw na całym świecie.

Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że jesteśmy w stanie połączyć siły i działać wspólnie w celu przeciwdziałania kryzysom, które stawia przed nami współczesność. Pandemia COVID-19 zmotywowała nas do współpracy na nieznanej dotąd skalę. Budzi to nadzieję, pokazując, jak wiele możemy osiągnąć, jednocząc się i działając wspólnie.

Niniejszy raport jest podsumowaniem wniosków płynących z badań z pogranicza psychologii i nauki o rozwoju społeczeństw, realizowanych we współpracy trzech jednostek naukowych: Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytetu SWPS i Uniwersytetu w Oslo, przy udziale naukowców i naukowczyń z całego świata.

To próba odpowiedzi na pytania o pożądane kierunki rozwoju społecznego, o sposób na minimalizowanie społecznego pesymizmu czy angażowanie jednostek do realizacji wspólnych celów. To również zwrócenie uwagi na konieczność wdrożenia kulturowo wrażliwego podejścia do mierzenia i kreowania polityki społecznej i rozwoju – podejścia, które uznaje różnorodność wartości społecznych na całym świecie za sposób na skuteczne stawianie czoła wyzwaniom przyszłości i drogę do zrównoważonego rozwoju społecznego

Gorąco zapraszamy do lektury.

Podsumowanie

Każde społeczeństwo ma nie tylko prawo do rozwoju i samostanowienia, ale również do wyboru własnych kierunków rozwoju. W jaki sposób dokonywać pomiaru rozwoju społecznego? Jakie są pożądane kierunki rozwoju w różnych społeczeństwach na świecie? Jak rozwijać dobrostan i zaangażowanie społeczne w obliczu zachodzących na świecie zmian?

Wnioski z badań przeprowadzonych przez Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet SWPS oraz Uniwersytet w Oslo mogą mieć istotne znaczenie w obszarze analiz nad rozwojem społecznym oraz praktyczne implikacje w programowaniu międzynarodowej polityki społecznej, w tym polityki migracyjnej, działań edukacyjnych i charytatywnych na skalę globalną, a także innych inicjatyw wymagających komunikacji międzykulturowej. Wnioski zostały spisane w formie rekomendacji skierowanych do badaczy/ek nauk społecznych, decydentów/ek politycznych, międzynarodowych i lokalnych instytucji odpowiedzialnych za kształtowanie polityki społecznej, agencji badawczych, think-tanków czy organizacji pozarządowych, edukatorów/ek, wolontariuszy/ek i wszystkich osób zainteresowanych wrażliwym kulturowo dialogiem.

» UWZGLĘDNIJ SPOŁECZNE ASPEKTY ROZWOJU

Współczesne społeczeństwa odczuwają niepewność co do przyszłości: wiara w korzyści dalszego rozwoju technologicznego idzie w parze z silnymi obawami dotyczącymi rozpadu więzi społecznych. Jak można temu zaradzić? Badania przeprowadzone przez Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk pokazują, że polityka wspierająca społeczne aspekty rozwoju (promowanie wspólnotowości i współpracy) pozwala spojrzeć na przyszłość bardziej optymistycznie. Aby zrównoważyć negatywne skutki industrializacji i postępu technologicznego oraz zwiększyć zrównoważony dobrostan obecnego i przyszłych pokoleń, konieczne jest priorytetyzowanie społecznych aspektów rozwoju i wspieranie instytucji i programów społecznych.

Więcej informacji na **stronie 8**

» PRZYJMIJ KULTUROWO WRAŻLIWE PODEJŚCIE

Wizje „dobrego” życia społecznego różnią się między kulturami, nie ma też jednego uniwersalnego przepisu na postęp społeczny. Kulturowo wrażliwy paradygmat rozwoju społecznego opiera się na dwóch zasadach:

po pierwsze – zakłada, że nie ma jednej uniwersalnej formuły dla rozwoju społeczeństw; po drugie – przyjmuje, że rozwój społeczny powinien szanować i odzwierciedlać lokalne kulturowe wizje rozwoju społeczeństwa. Aby zbliżyć się do tego celu, instytucje międzynarodowe i rządowe powinny przy podejmowaniu decyzji dotyczących rozwoju społecznego uwzględnić preferencje społeczeństw – to pomoże „zdemokratyzować” dyskurs i praktykę rozwoju społecznego.

Więcej informacji na **stronie 10**

» MIERZ ROZWÓJ, UWZGLĘDNIAJĄC LOKALNE WARTOŚCI

Zaproponowane kulturowo wrażliwe paradygmaty rozwoju społecznego mogą nie tylko pomóc w opracowaniu nowych wskaźników rozwoju społecznego, ale także być zaimplementowane do istniejących już miar. Na przykład Human Development Index (HDI) – najpopularniejsza alternatywa dla PKB per capita – może mieć swój kulturowo wrażliwy wariant (CS-HDI), jeśli uwzględni preferencje społeczeństw.

Więcej informacji na **stronie 12**

» ROZWIJAJ DOBROSTAN SPOŁECZNY KOMPLEKSOWO. DOBRE ŻYCIE TO WIĘCEJ NIŻ SZCZĘŚLIWE ŻYCIE

Nauki społeczne sugerują, że rozwój społeczny powinien być mierzony zmianami w dobrostanie społecznym, jednak większym wyzwaniem może być określenie, co on dokładnie oznacza dla konkretnych kultur. Instytucje polityki społecznej powinny mierzyć jakość życia i dobrobyt na podstawie wskaźników uwzględniających różnorodność kulturową, aby dostarczyć bardziej wiarygodny obraz dobrego życia w tych kontekstach. Tylko wtedy instrumenty i programy polityki społecznej będą właściwie dostosowane do realnych wyzwań, potrzeb, wartości i zdolności konkretnych społeczeństw.

Więcej informacji na **stronie 14**

» PROMUJ ZRÓWNOWAŻONY DOBROSTAN

Dobrostan, jako istotny element rozwoju społecznego, powinien być nie tylko kulturowo wrażliwy, ale także

zrównoważony. Walka ze zmianami klimatycznymi, likwidacja ubóstwa czy zapewnienie godnych warunków życia są niezbędnymi działaniami, jakie należy podjąć dla dobrostanu obecnych i przyszłych społeczeństw. Wymaga to współpracy na wielu złożonych poziomach, co nie zawsze jest łatwe do osiągnięcia. Cele różnych krajów, grup i jednostek mogą się różnić, ale to właśnie ich harmonizacja jest kluczowa dla przyszłości naszej planety. Badania przeprowadzone przez zespół badawczy z Uniwersytetu SWPS wyraźnie pokazują, że przekonania jednostek mają znaczący wpływ na ich motywację do dążenia do wspólnych celów, a poczucie wspólnoty i zbieżność priorytetów może dostarczyć motywacji do angażowania się w globalne wyzwania. Zdaniem badaczy i badaczek kształtowanie odpowiedniej narracji może zainspirować i zbudować zaangażowanie w działania na rzecz lepszej przyszłości dla wszystkich.

Więcej informacji na **stronie 18**

» KSZTAŁTUJ POSTAWY OBYWATELSKIE

Indywidualizm – cecha psychologiczna społeczeństw zachodnich – powszechnie traktowana jest jako uniwersalne „oprogramowanie”, które leży u podstaw procesów rozwoju społecznego i dobrobytu. Jednak łączenie indywidualizmu z dobrobytem społecznym jest uproszczeniem opartym na błędnych założeniach. Potrzebny jest nowy psychologiczny kompas dla badań i polityki rozwoju społecznego. Proponujemy, że międzynarodowe instytucje rządzące powinny wspierać kształtowanie postaw obywatelskich, czyli takich, w których jednostka priorytetowo stawia dobro większej wspólnoty, do której należy, nad dobrem swojej mniejszej wspólnoty i własnym. Obywatelskość jako psychologiczne „oprogramowanie” rozwoju społecznego pomoże lepiej zrozumieć i rozwijać więzi społeczne, które spajają rozwijające się społeczeństwa.

Więcej informacji na **stronie 24**

» DZIEL SIĘ DOŚWIADCZENIEM I KORZYSTAJ Z DOŚWIADCZENIA INNYCH

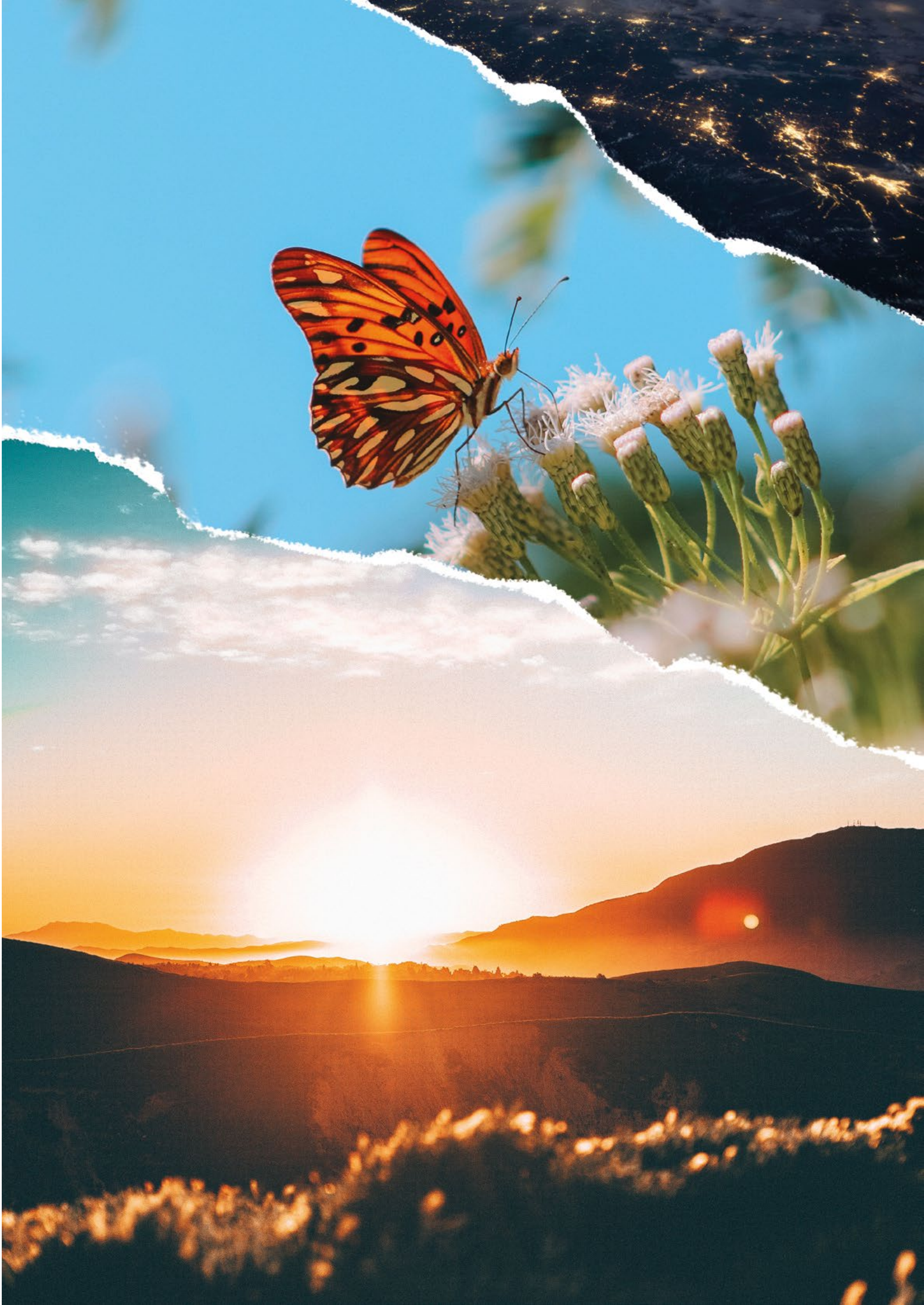
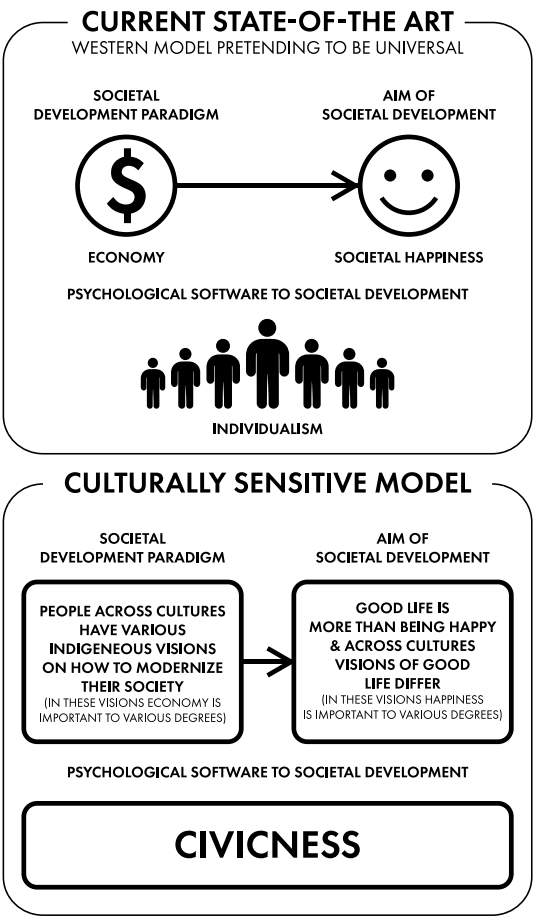
Norwegia uważana jest za jedno z najlepszych miejsc do życia na świecie, a norweskie rozwiązania polityki społecznej opisywane są jako wzorcowe. Skandynawski model społeczny – oparty m.in. na równości społecznej i równowadze między indywidualną autonomią a wysokim poziomem prospołeczności – pokazuje, że wysoka jakość życia i dobrobyt społeczny są wynikiem długiej historii rozwoju społecznego na północy Euro-

py. Porównawcze badanie przeprowadzone przez zespół z Uniwersytetu w Oslo podkreśla wpływ kontekstu historycznego i kulturowego na działanie jednostek, ukazane na przykładzie różnych modeli współpracy i strategii altruizmu w Polsce i Norwegii. Konieczne jest dostosowanie polityki społecznej do warunków lokalnych, równie ważne jest szukanie inspiracji i czerpanie z doświadczeń międzykulturowych.

Więcej informacji na **stronie 27**

W STRONĘ GLOBALNEGO KULTUROWO WRAŻLIWEGO MODELU ROZWOJU SPOŁECZNEGO

Biorąc pod uwagę powyższe, proponujemy przejście od zachodnio-centrycznego modelu rozwoju społecznego (który kładzie nacisk na wzrost gospodarczy, jako dobre życie uznaje szczęśliwe życie, i jest napędzany indywidualizmem psychologicznym) do modelu kulturowo wrażliwego. Model kulturowo wrażliwy afirmuje przyjęcie przez różne społeczeństwa różnych ścieżek rozwoju społecznego oraz różnych modeli dobrostanu, i jest napędzany postawą obywatelską. W obliczu palących globalnych wyzwań i konieczności podjęcia wspólnych wysiłków w ich rozwiązaniu podejście kulturowo wrażliwe wydaje się nie tylko istotne, ale wręcz konieczne.

Uwzględnij społeczne aspekty rozwoju

Na podstawie badań
Mateusza Olechowskiego i Kuby Krysia

Wyniki badań ukazują wiarę ludzi, że przyszłość przyniesie ogromny rozwój technologiczny. Wraz z nim społeczeństwa staną się bardziej kompetentne, ale jednocześnie nastąpi rozpad więzi społecznych. Czy postępująca atomizacja życia społecznego to jedyny scenariusz przyszłości? Jak przeciwdziałać negatywnym emocjom związanym z perspektywą postępującej digitalizacji i m.in. lękiem związanym z utratą pracy? Badania zespołu z Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk pokazują, że działania wspierające społeczny aspekt rozwoju pozwalają ludziom nie tylko optymistyczniej patrzeć w przyszłość, ale też lepiej oceniać swój przyszły dobrostan.

Nowe technologie stanowią odpowiedź na wiele wyzwań współczesnego świata. Ratują życie, poprawiają jego jakość, wspierają bezpieczeństwo, ochronę środowiska. Technologia stwarza dostęp i otwiera drzwi do informacji, nowych możliwości i szans dla ludzkości. Szacuje się, że w ciągu ostatniego stulecia średnia długość życia ludzi wzrosła o około 40 lat, światowy produkt krajowy brutto zwiększył się 25-krotnie, a moc obliczeniowa naszych komputerów podwaja się co 2 lata.

Jednak, obok bezprecedensowej poprawy życia społeczeństw na całym globie, nowe technologie niosą ze sobą także liczne zagrożenia. Są narzędziem przestępstw, cyberprzemocy, wykluczenia, przyczyną pogarszającego się zdrowia psychicznego. Stają się też źródłem strachu – o bezpieczeństwo, przyszłość, utrzymanie miejsca pracy czy rozpadające się relacje z bliskimi. W licznych analizach badających psychologiczną perspektywę rozwoju społecznego, zapoczątkowanych przez Folk Theory of Social Change (FTSC), pytani o ich oczekiwania wobec przyszłości ludzie przewidują, że przyniesie ona ogromny rozwój technologiczny, wraz z którym społeczeństwa staną się bardziej kompetentne i sprawcze, ale jednocześnie mniej wspólnotowe, ciepłe i moralne¹.

ALTERNATYWNE ŚCIEŻKI ROZWOJU SPOŁECZNEGO

Czy modernizacja związana z postępowaniem technologicznym i industrializacją jest jedyną ścieżką rozwoju

społecznego? Przez lata klasyczne teorie rozwoju społecznego skupiały się na jego ekonomicznym aspekcie². Rozwój gospodarczy i kultura konsumpcjonizmu stanowiły symbol postępu, jednak coraz częściej otwarcie mówi się o związanych z nimi zagrożeniach dla zdrowia psychicznego, więzi społecznych, środowiska naturalnego czy globalnego ekosystemu. I chociaż wywodząca się z połowy XX w. perspektywa zrównująca rozwój społeczny ze wzrostem gospodarczym została już zakwestionowana, nadal większość przeprowadzanych do tej pory badań nad społecznym postrzeganiem przyszłości skupiała się właśnie na wymiarze ekonomicznym.

Zespół badawczy z Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk przewidywał, że różne typy zmian mogą różnicować nastroje społeczne i oczekiwania wobec przyszłości. W związku z tym w swoich badaniach podzielił modernizację na kilka podtypów, wyróżniając rozwój konwencjonalny, ekonomiczny, technologiczny, a także społeczny.

Wyniki serii trzech badań potwierdzają dotychczas zidentyfikowane obawy wobec przyszłości w duchu industrializacji, ale – co szczególnie ważne – wskazują także nowe, bardziej optymistyczne scenariusze. Lepsza wizja i oczekiwania co do przyszłości są możliwe, gdy modernizacja i rozwój opierają się na społecznych aspektach. Wspólnotowość jest podstawą „tkanki społecznej”, która skleja społeczeństwo, a jej spadek może prowadzić do rozpadu więzi, obniżenia dobrostanu i potęgowania konfliktów. To wspólnotowe wartości – takie jak więzi społeczne, zaufanie czy wartości rodzinne, a także asertywność i umiejętności przywódcze – pozytywnie korelują z dobrostanem przyszłych społeczeństw.

WSPÓLNA PRZYSZŁOŚĆ = LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ

Ekspertki i eksperci od nowych technologii przewidują, że rozwój technologiczny będzie postępował, a oparta na nim dalsza modernizacja jest pewna. Technologia na dobre zakorzeniła się w naszym codziennym życiu. Innowacje pomagają stawiać czoła wielu współczesnym wyzwaniom i prawdopodobnie w przyszłości będą niezbędne, by sprostać kolejnym. Jednak przyszłość nie musi wzbudzać strachu. Jak wynika z badań, mądrze

prowadzona polityka społeczna może równoważyć negatywne skutki modernizacji technologicznej, minimalizować obawy związane z przyszłością i rozpadem więzi społecznych, a także pozytywnie wpływać na dobrostan społeczeństw całego globu.

Kreowanie odpowiedniej polityki społecznej i aktywne budowanie więzi społecznych są niezbędne, aby równoważyć negatywne skutki industrializacji oraz zwiększać zrównoważony dobrostan współczesnych i przyszłych społeczeństw. Należy zatem podejmować działania promujące wspólnotowość i współpracę, ukierunkowane na walkę z ubóstwem, eliminację nierówności, edukację, budowanie zaufania, wspieranie równowagi między życiem prywatnym i zawodowym. Dla kształtowania zrównoważonej przyszłości kluczowe jest tworzenie społeczeństw nie tylko bogatych ekonomicznie, ale także wspierających, zrównoważonych, moralnie rozwiniętych i odpornych na wyzwania.

Jak powinien wyglądać proces rozwoju społecznego, aby ukształtować społeczeństwo, które radzi sobie z globalnymi wyzwaniami i optymistycznie patrzy w przyszłość?

¹ Kashima Y, et al. Folk theory of social change. Asian J Soc Psychol. 2009; 12(4): 227–46.

² Kryś K, et al. Psychologizing indexes of societal progress: Accounting for cultural diversity in preferred developmental pathways. Cult Psychol. 2020;26:303-19.

Przyjmij kulturowo wrażliwe podejście do rozwoju społecznego

Na podstawie teoretycznych i empirycznych prac zespołu w składzie: **Kuba Kryś, Colin A. Capaldi, Vivian Miu-Chi Lun, Christin-Melanie Vauclair, Michael H. Bond, Alejandra Dominguez-Espinosa, Yukiko Uchida, Wijnand Van Tilburg, Patrick Denoux, Julien Teyssier, İdil Işık, Katarzyna Cantarero, Claudio Torres, Victoria Wai Lan Yeung, Brian W. Haas, Laura Andrade, David O. Igbokwe, Agata Kocimska-Zych, Lea Villeneuve, John M. Zelenski, oraz ponad stu badaczy zrzeszonych w konsorcjum badawczym Live Better.**

Wizje dobrego życia różnią się w poszczególnych kulturach, odzwierciedlając różnorodność modeli rozwoju społeczeństw. Nie ma uniwersalnej recepty na postęp społeczny – ludzie ze Skandynawii mają inną wizję przyszłego rozwoju swoich społeczeństw niż ci z Japonii, a te z kolei różnią się od modeli amerykańskich czy chińskich. Ta różnorodność jest nie tylko akceptowalna, ale i pożądana. Instytucje zarządzające naszymi społeczeństwami powinny przyjąć wrażliwe kulturowo podejście do rozwoju społecznego, uznając i szanując indygeniczne wizje rozwoju każdego społeczeństwa. Badacze i badaczki zalecają włączenie głosów społecznych w kształtowanie polityki rozwoju społecznego, demokratyzując w ten sposób dyskurs dotyczący i praktykę rozwoju społecznego.

Historię rozwoju społeczeństw można opisać jako transformację od tzw. świata maltuzjańskiego, charakteryzującego się militarystką i wzrostem demograficznym pochlaniającym wszelki wzrost produktywności, do ery ekonomizacji. Wydaje się, że transformacja ta stała się „historią sukcesu”, o czym świadczy znaczny wzrost średniej długości życia na świecie w ciągu ostatnich 50 lat. Według stanu na 2019 r. (sprzed pandemii COVID-19) nie było ani jednego kraju, w którym średnia długość życia wynosiła mniej niż 50 lat, a poniżej 60 lat – tylko w 6% krajów.

Jednak od czasu kryzysu finansowego w latach 2007–2009 dominacja paradygmatu gospodarczego jest coraz częściej kwestionowana – kryzys ten unaoczniał słabości utożsamiania rozwoju społecznego wyłącznie ze

wzrostem gospodarczym. Wraz z nowymi wyzwaniami globalnymi oczywistością się stało, że rozwój społeczny obejmuje coś więcej niż tylko postęp gospodarczy. Niezbędne zatem wydaje się uznanie społecznych aspektów rozwoju za priorytetowe. Ale co dokładnie oznacza „rozwój społeczny”?

W tym raporcie opowiadamy się za wrażliwym kulturowo paradygmatem rozwoju społecznego, szanującym unikalną, indygeniczną wizję postępu każdego społeczeństwa i umożliwiającym rozwój w oparciu o wartości kulturowe i lokalnie określone ścieżki. Nasze badania wskazują, że potoczne wizje rozwoju społecznego w różnych kulturach łączą to, że stawiają na pierwszym miejscu dobrobyt i inkluzywność, a jednocześnie nie traktują priorytetowo wzrostu militarnego czy demograficznego. Zatem angażując ludzi w proces decyzyjny, decydenci i decydentki mogą dostosować wysiłki modernizacyjne do lokalnych warunków i oczekiwań, bez ryzyka zahamowania lub cofnięcia modernizacji.

Aby zbudować oparty na dowodach naukowych, wrażliwy kulturowo paradygmat rozwoju społecznego, kluczowe jest badanie oczekiwań społeczeństw. W niniejszym raporcie rekomendujemy międzynarodowym i lokalnym instytucjom zarządzającym oraz instytucjom badawczym analizowanie oczekiwań ludzi wobec rozwoju społecznego i uwzględnienia ich w procesie kształtowania polityki rozwojowej. Instytucje i inicjatywy takie jak World Values Survey, Europejski Sondaż Społeczny, Instytut Gallupa, Bank Światowy, Organizacja Narodów Zjednoczonych czy Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju mogą rozszerzyć swoje inicjatywy badawcze w celu poznania preferencji dotyczących roz-

woju społecznego. Pierwsze kroki zostały już podjęte, co widać na przykładzie panelu CRONOS Europejskiego Sondażu Społecznego, który z naszej inicjatywy rozpoczął badanie indygenicznych wizji postępu społecznego w Europie.

„Jest wiele typów dobrego życia, istnieje wiele przepisów na udany rozwój społeczny. Polityka i badania rozwoju społecznego powinny uwzględniać różnorodność kontekstów kulturowych i oczekiwań. Nasze badania empiryczne pokazują, że w różnych kulturach oczekiwania ludzi wobec rozwoju społecznego nadają priorytet różnym społecznym aspektom modernizacji. Dlatego też, stosując paradygmat wrażliwy kulturowo, decydenci mogą skutecznie, i bez dużego ryzyka zahamowania modernizacji, dostosować politykę rozwoju do lokalnych wizji i oczekiwań.”

dr hab. Kuba Kryś
prof. IP PAN

Mierz rozwój, uwzględniając lokalne wartości

Na podstawie badań empirycznych konsorcjum badawczego **Live Better.**

Jakość pracy decydentów i decydek politycznych zależy od przyrządów pomiarowych, którymi dysponują i na których polegają. Proponujemy, aby zestaw narzędzi poszerzyć o wrażliwe kulturowo miary odzwierciedlające rozwój społeczny. Wrażliwy kulturowo paradygmat rozwoju społecznego może pomóc w konstruowaniu nowych miar postępu społecznego, a także w udoskonalaniu już istniejących, takich jak Human Development Index (HDI).

HDI stanowi obecnie główną alternatywę dla czysto ekonomicznych miar rozwoju społecznego, takich jak PKB per capita. HDI uśrednia trzy podindeksy: dostęp do edukacji, długie i zdrowe życie oraz dobrobyt gospodarczy. Dostępnych jest już wiele odmian HDI. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju oblicza co roku kilka wskaźników, w tym wskaźnik rozwoju społecznego skorygowany o nierówności (IHDI), wskaźnik rozwoju płci (GDI), wskaźnik nierówności płci (GII), wielowymiarowy wskaźnik ubóstwa (MPI) oraz presję planetarną – skorygowany wskaźnik rozwoju społecznego (PHDI). W tym miejscu zalecamy dodanie jeszcze jednej miary do tego zestawu narzędzi: wskaźnika rozwoju społecznego wrażliwego kulturowo (CS-HDI).

HDI to średnia geometryczna znormalizowanych wskaźników dla każdego z trzech wymiarów, jak pokazano w poniższym wzorze:

$$HDI = (I_{health} \times I_{education} \times I_{economics})^{\frac{1}{3}}$$

Wskaźnik HDI zakłada, że każdy z jego trzech elementów jest równie ważny dla każdego społeczeństwa. Nie ma jednak dowodów empirycznych na to, że każde społeczeństwo jednakowo ceni każdy z tych trzech aspektów rozwoju. Nasze badania empiryczne, przeprowadzone w 70 krajach, dokumentują istotne różnice.

Wykorzystując dane na temat preferencji społecznych, CS-HDI może zważyć długość życia, edukację i ekonomię zgodnie z rzeczywistymi preferencjami każdego społeczeństwa, a następnie ocenić, jak dobrze każde społeczeństwo realizuje swoje własne cele w sposób wrażliwy kulturowo. Wzór na CS-HDI może

wyglądać następująco:

$$CS-HDI = (I_{health}^{W_{health}} \times I_{education}^{W_{education}} \times I_{economics}^{W_{economics}})^{\frac{1}{(W_{health} + W_{education} + W_{economics})}}$$

W rezultacie zaadaptowana miara CS-HDI przypisuje stosunkowo większe znaczenie wymiarom, do osiągnięcia których dąży dane społeczeństwo.

Prezentujemy przykładową tabelę porównującą HDI 2022 z wersją CS-HDI 2022 na podstawie danych dotyczących preferencji, które zebraliśmy w 70 krajach.

„Wprowadzenie wskaźnika HDI było znaczącym postępem wobec czysto ekonomicznych miar rozwoju społecznego. Kolejne warianty miary HDI – takie jak MPI, PHDI i GII – ilustrują, że istnieje potrzeba i pole do dalszych udoskonaleń narzędzi do pomiaru rozwoju społeczeństw. W tym raporcie przedstawiamy metodologię CS-HDI i demonstrujemy jej zastosowanie na przykładzie zebranych przez nas danych w prawie siedemdziesięciu krajach. Z naszej analizy wynika, że HDI, w porównaniu do CS-HDI, który uwzględnia oczekiwania społeczne, może w przypadku niektórych krajów niedoszacować lub przeszacować rozwój nawet o prawie dziesięć lat. Ta znacząca rozbieżność może dostarczyć cennych informacji na temat społecznej rzeczywistości.”

dr hab. Kuba Kryś
prof. IP PAN

Tabela porównująca wskaźnik HDI i CS-HDI w wybranych krajach. [Pełna wersja dostępna tutaj.](#)

Pozycja HDI	Kraj	Wskaźnik HDI 2022	Wskaźnik CS HDI 2022	Różnica między wskaźnikami CS HDI a HDI	Różnica między wskaźnikami CS HDI a HDI wyrażona w formie lat rozwojowych (0.004)
2	Norwegia	0,966	0,962	-0,0037	-0,9
3	Islandia	0,959	0,962	0,0033	0,8
4	Hong Kong (Chiny)	0,956	0,955	-0,0008	-0,2
5	Dania	0,952	0,951	-0,0012	-0,3
7	Niemcy	0,950	0,946	-0,0038	-0,9
7	Irlandia	0,950	0,948	-0,0016	-0,4
10	Australia	0,946	0,954	0,0076	1,9
15	Wielka Brytania	0,940	0,946	0,0062	1,6
17	ZEA	0,937	0,921	-0,0163	-4,1
18	Kanada	0,935	0,942	0,0074	1,8
30	Włochy	0,906	0,874	-0,0320	-8,0
36	Polska	0,881	0,882	0,005	0,1
77	Meksyk	0,781	0,752	-0,0295	-7,4
93	Algieria	0,745	0,719	-0,0258	-6,5
107	Wietnam	0,726	0,696	-0,0297	-7,4
119	Wenezuela	0,699	0,665	-0,0345	-8,6
120	Maroko	0,698	0,660	-0,0382	-9,5
124	Surinam	0,690	0,723	0,0333	8,3
129	Bangladesz	0,670	0,635	-0,0347	-8,7
159	Uganda	0,550	0,581	0,0306	7,6
161	Nigeria	0,548	0,557	0,0094	2,3
164	Pakistan	0,540	0,504	-0,0355	-8,9
169	Senegal	0,517	0,523	0,0061	1,5
177	Madagaskar	0,487	0,448	-0,0389	-9,7
185	Burkina Faso	0,438	0,429	-0,0086	-2,2

Ważne ograniczenia: przedstawione analizy służą wyłącznie zilustrowaniu potencjału metodologii CS-HDI. Naszych wyników nie należy interpretować jako rzetelnego rankingu krajów, ponieważ przedstawione analizy nie są oparte na próbach reprezentatywnych dla badanych społeczeństw. Aby wiarygodnie obliczyć wyniki CS-HDI, potrzebne są reprezentatywne dane na temat oczekiwań społecznych.

Rozwijaj dobrostan społeczny kompleksowo. Dobre życie to więcej niż szczęśliwe życie

Na podstawie badań Kuby Krysia, Ewy Palikoł, Karoliny Nowak, Macieja Górskiego, Katarzyny Myślińskiej-Szarek, Marty Roczniowskiej oraz konsorcjum badawczego Live Better

Kultury różnią się w rozumieniu i wartościowaniu konceptów takich jak dobrostan czy szczęście. Dlatego popularne uproszczone rankingi porównujące szczęście między krajami przedstawiają niepełny obraz dobrostanu społecznego. Badania zrealizowane przez zespół IP PAN z udziałem zespołów badawczych z całego świata rzucają nowe światło na rozumienie szczęścia, poczucia sensu, satysfakcji z życia oraz dobrostanu.

Współcześnie coraz więcej uwagi poświęca się badaniom nad dobrostanem. Stanowią one nie tylko przedmiot zainteresowania psychologów i psycholożek, ale ze względu na istotne implikacje dla jednostek, społeczeństw oraz ogólnego dobrobytu odgrywają też coraz istotniejszą rolę w opisywaniu rozwoju społecznego. Tworzą też ważny fundament dla kształtowania polityki społecznej skoncentrowanej na poprawie jakości życia. Pozwalają lepiej zrozumieć, co wpływa na jakość życia i jakie działania należy podjąć, aby ją poprawić. W końcu stają się kierunkowskazem w projektowaniu programów publicznych, które budują społeczeństwo bardziej zrównoważone, empatyczne i odporne na wyzwania.

Kompleksowe zrozumienie dobrostanu społecznego nie jest proste. Dobrostan może być interpretowany na różne sposoby, a jego różne komponenty – szczęście, sens, harmonia, duchowość – przybierają różne poziomy ważności w zależności od kultury³. Wyzwaniem jest także trafny i rzetelny pomiar dobrostanu jednostki i społeczeństwa.

Badania realizowane przez zespół IP PAN przy udziale badaczy i badaczek z całego świata akcentują znaczenie kulturowo wrażliwych miar dobrostanu oraz sposób prowadzenia badań w tym paradygmacie. Różnorodność kulturowa współczesnych społeczeństw, oraz różnorodność rozumienia czym jest dobre życie, wyma-

ga poszerzenia naukowych definicji dobrostanu oraz uwzględnienia w badaniach nad dobrostanem różnorodności celów i wartości społecznych. Efektem mogą być miary, które rzetelniej przedstawią dobrostan społeczny oraz pozwolą kreować narzędzia i programy polityki społecznej dostosowane do wyzwań, potrzeb i wizji dobrego życia ludzi na całym świecie.

PODĄŻANIE ZA NAJWYŻSZYMI POZIOMAMI SZCZĘŚCIA TO ZACHODNI SPOSÓB NA ŻYCIE

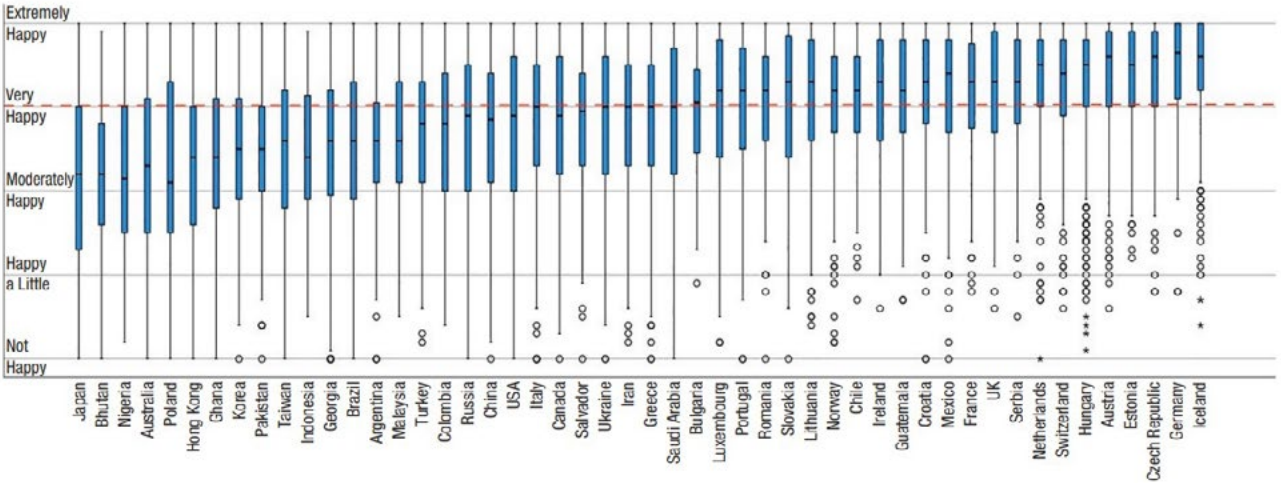
Zarówno psychologia, jak i opinia publiczna często traktują szczęście i dobrostan psychiczny jako synonimy. Choć w zachodnich kulturach szczęście uznawane jest za priorytetowy cel, nie jest ono kompleksową miarą dobrostanu. Ostatnie badania rzucają nowe światło na tę problematykę.

Zespół badawczy w pracy pt. *Happiness Maximization Is a WEIRD Way of Living* pokazał, że dobrostan psychiczny to więcej niż tylko bycie szczęśliwymi, i podał w wątpliwość tezę, że dążenie do najwyższego poziomu szczęścia jest uniwersalnym celem. Aby dostarczyć dowodów empirycznych, 13 tys. respondentom i respondentkom z 49 krajów zadano pytanie: jaki jest idealny poziom szczęścia? Dla prawie wszystkich przebadanych osób ważne było być przynajmniej „trochę szczęśliwymi”. Co czwarta osoba (25 proc.) przyznała, że nie chce być bardziej szczęśliwa niż obecnie, mimo że w jej subiektywnej ocenie poziom zadowolenia z życia nie był możliwie najwyższy. W rzeczywistości jedynie 15 proc. badanych wskazało, że dąży do najwyższego poziomu szczęścia.

Międzykulturowe analizy danych z 66 krajów wskazują, że nie wszyscy ludzie idealizują szczęście i stawiają je ponad innymi składnikami dobrostanu. Podążanie

za szczęściem jest szczególnie charakterystyczne dla społeczeństw kultury zachodniej, a w mniejszym stopniu dotyczy innych grup kulturowych. Według autorów badania wpływ na to mógł mieć łagodny klimat Europy Zachodniej oraz wynikająca z niego niska presja egzystencjonalna w porównaniu z innymi regionami świata.

To badanie nie tylko otwiera nowe drzwi do zrozumienia, czy kulturowo uwarunkowana idea szczęścia jest uniwersalna, ale ma także konsekwencje dla realizowanych polityk społecznych. Kompleksowe podejście do dobrostanu, uwzględniające również inne czynniki i wartości niż samo szczęście, pomoże w opracowaniu bardziej precyzyjnych mierników oceny dobrego życia i pozwoli na lepsze zrozumienie potrzeb i wartości różnych grup społecznych.

Czerwona przerywana linia oznacza poziom „bardzo szczęśliwy”, linia pośrodkowa oznacza poziom mediany, a kropka i gwiazdki to wartości odstające. Dane źródłowe pochodzą z Krys et al. (2023), Krys, Park i in. (2021) oraz Krys, Yeung i in. (2022)

DOBRE ŻYCIE TO SATYSFAKCJONUJĄCE ŻYCIE?

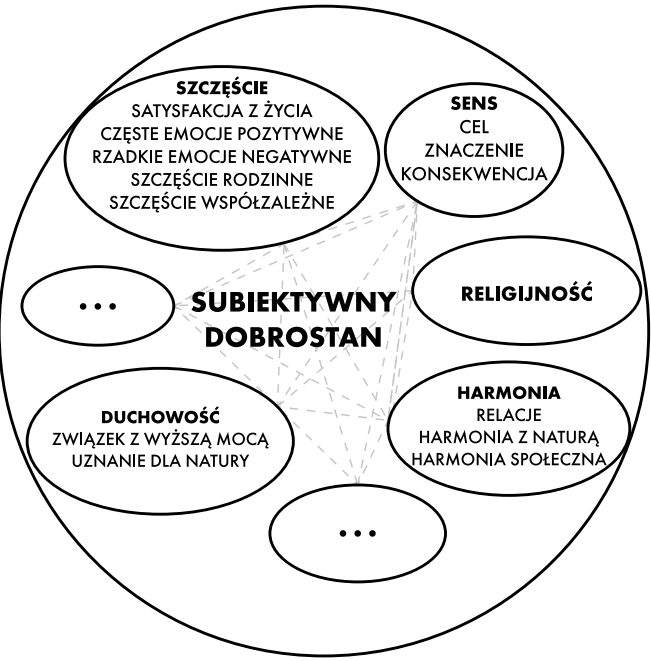
Pojęcie satysfakcji z życia jest powszechnie traktowane jako synonim subiektywnego dobrostanu, ale to też może być zbyt duże uproszczenie. Wyniki naszych badań sugerują, że satysfakcja z życia nie obejmuje (lub obejmuje je w niewielkim stopniu) istotnych komponentów dobrostanu takich jak poczucie sensu, harmonia, czy duchowość.

W celu sprawdzenia tej tezy przeprowadzono badanie korelacyjne, w którym zbadano związek między satysfakcją z życia a poszczególnymi składowymi subiektywnego dobrostanu. Analiza regresji pokazała, że satysfakcja z życia mierzona za pomocą Skali Satysfakcji z Życia (SWLS) trafnie uchwyciła jedynie szczęście, jednakże dużo słabiej odzwierciedla pozostałe komponenty dobrostanu.

W praktyce badawczej oznacza to, że satysfakcja z życia nie powinna służyć jako uniwersalna miara zgenera-

lizowanego dobrostanu, choć może być za nią uznawana w tych kulturach, które uznają szczęście jako główny element dobrego życia, tj. w kulturach zachodnich.

W odniesieniu do kształtowania polityki społecznej badania te podkreślają, że w różnych częściach świata satysfakcja z życia może być osiągana na różne sposoby. W azjatyckiej kulturze konfucjańskiej szczególną wartość stanowi harmonia, z kolei w Afryce Subsaharyjskiej, na Bliskim Wschodzie czy w Ameryce Łacińskiej cenione są religijność i duchowość, tak więc wizje dobrego życia mogą różnić się w zależności od kontekstu kulturowego.

Szeroki model subiektywnego dobrostanu proponuje współzależną sieć różnych składników, przy czym szczęście jest tylko jednym z nich.

³ Delle Fave et al., 2016; Kwan, V. S., Bond, M. H., & Singelis, T. M. (1997). Pancultural explanations for life satisfaction: Adding relationship harmony to self-esteem. Journal of Personality and Social Psychology, 73(5),1038.

JAKA JEST RÓŻNICA MIĘDZY SZCZĘŚCIEM A POCZUCIEM SENSU?

Chociaż zarówno naukowcy i naukowczynie, jak i ogół społeczeństwa powszechnie przyznają, że poczucie szczęścia i sensu nie są tożsame, w literaturze psychologicznej zaskakująco brakuje kompleksowych dowodów opisujących te różnice. Lukę tę zaczęła uzupełniać Katarzyna Myślińska-Szarek z zespołem. W serii badań eksperymentalnych udowodniła, że czynnikiem różnicującym te dwa pojęcia może być wkładany w działanie wysiłek.

To właśnie wysiłek nadaje znaczenie realizowanemu działaniu. Im więcej trudności kosztuje nas wykonywane zadanie, tym nadajemy mu większy sens. Ale wysiłek wpływa też na ocenę szczęścia – realizując skomplikowane i wymagające czynności, nasz poziom szczęścia maleje.

Ucieczka od nieszczęścia jest uniwersalnym celem, ważnym we wszystkich kulturach. Jednak dobre życie to coś więcej niż tylko bycie szczęśliwym. Gdy osiągamy podstawowy poziom szczęścia, pojawia się pytanie: czy powinniśmy dążyć do jego dalszego zwiększania czy może należy skupić się bardziej na budowaniu poczucia sensu, harmonii, duchowości lub innych składników swojego dobrego życia?

Te badania wskazują na różnorodność dróg prowadzących do dobrego życia, pokazują ścieżki inne niż oparte wyłącznie na dążeniu do osiągnięcia szczęścia. Uznanie znaczenia wyzwań i trudnych działań może pomóc w budowaniu poczucia sensu i – w efekcie – dobrostanu społecznego.

Promuj zrównoważony dobrostan

Na podstawie badań **Anny O. Kuźmińskiej, Agaty Gąsiorowskiej, Kai Głomb, Piotra Błaszczyka, Marty Roczniowskiej i Eweliny Purc**

Dobrostan jako istotny element rozwoju społecznego powinien być nie tylko kulturowo wrażliwy, ale także zrównoważony. Walka ze zmianami klimatycznymi, likwidacja ubóstwa czy zapewnienie godnych warunków życia są niezbędnymi działaniami podejmowanymi dla dobrostanu obecnych i przyszłych społeczeństw. Badania pokazują, że osobiste przekonania jednostek mają wpływ na ich motywację do dążenia do wspólnych celów, a poczucie wspólnoty i zbieżność priorytetów dostarcza motywacji do angażowania się w przeciwdziałanie globalnym problemom. Kształtowanie odpowiedniej narracji może więc zainspirować i zbudować zaangażowanie w działania na rzecz lepszej przyszłości dla wszystkich.

25 września 2015 r. 193 państwa członkowskie ONZ podpisały dokument Przekształcania naszego świata: Agenda na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju – 2030 i tym samym przyjęły ambitny, lecz niezbędny plan działania dla ratowania ludzkości i planety. Cele Zrównoważonego Rozwoju (ang. Sustainable Development Goals – SDGs) narodziły się z potrzeby podjęcia walki z globalnymi wyzwaniami, takimi jak ubóstwo, nierówności społeczne, zmiany klimatu czy degradacja środowiska⁴. Realizacja 17 celów wymaga współpracy na wielu poziomach, włączając w to podejmowanie na szczeblu lokalnym, krajowym i międzynarodowym działań zarówno rządowych, sektora prywatnego, organizacji pozarządowych, jak i społeczeństwa obywatelskiego na całym świecie.

Dobrostan i rozwój społeczny powinny być realizowane na tych samych zasadach, z uwzględnieniem potrzeb obecnych i przyszłych społeczeństw na całym świecie. Walka ze zmianami klimatycznymi, likwidacja ubóstwa czy zapewnienie godnych warunków życia są niezbędnymi działaniami, jakie należy podjąć dla dobrostanu obecnych i przyszłych społeczeństw. Jednak angażowanie do osiągania wspólnych celów i zdolność do współpracy nie zawsze są łatwe do osiągnięcia. Każdy naród ma również swoje własne wyzwania, wynikające z lokalnej gospodarki, kultury, historii, wartości, uwarunkowań ekologicznych. Wspólne dla globu

cele na poziomie krajów, mniejszych grup społecznych czy jednostek mogą przybierać różne wyniki na skali wartości lub niekiedy nawet być przeciwstawne.

„Wyzwania, które przed nami stoją, mają charakter kolektywny, a jako takie wymagają wspólnego działania ku ich osiągnięciu. Zrozumienie, co buduje poczucie wspólnej rzeczywistości w narodzie, może pomóc nam działać na rzecz rozwoju naszego kraju bardziej skutecznie”

dr Marta Roczniowska
Uniwersytet SWPS

PROGNOZOWANIE ZACHOWAŃ DAJĄCYCH DO OSIĄGNIĘCIA WSPÓLNYCH CELÓW?

Zespół badawczy postawił sobie za cel zweryfikowanie, w jaki sposób poziom rozbieżności między osobistymi celami a aktualnym stanem rozwoju społecznego wpływa na zaangażowanie w indywidualne zachowania na rzecz rozwoju. Czyli – innymi słowy – sprawdzono, czy większa luka pomiędzy stanem pożądanym a obecnym motywuje jednostki do zwiększonej aktywności ukierunkowanej na realizację celu.

W badaniach nawiązujących do trzech wybranych Celów Zrównoważonego Rozwoju (związanych z dobrostanem i zdrowiem, kwestiami środowiskowymi oraz bezpieczeństwem na ulicach) dowiedziono, że nasze osobiste wartości i oczekiwania przeważają nad wpływem otoczenia i kontekstem społecznym. Ludzie bardziej kierują się własnymi potrzebami niż obserwowanym w swoim społeczeństwie poziomem realizacji celów rozwoju społeczeństw. Jeśli cele, np. środowiskowe, są dla jednostki ważne, to motywacja do podjęcia działań prowadzących do ich osiągnięcia będzie równie wysoka, niezależnie od poziomu ich realizacji w społeczeństwie.

Jeśli chcemy realnie wpłynąć na zmianę zachowania jednostki na korzyść społeczeństwa, powinniśmy skupić się na podkreśleniu osobistej wagi celów zrównoważonego rozwoju. Osoby, które widzą związek pomiędzy tymi celami a ich własną tożsamością czy wartościami, mogą być bardziej skłonne do angażowania się w działania na ich rzecz, nawet jeśli zachowania te prowadzą do poniesienia osobistych kosztów.

To, co jest ważne dla jednostki, będzie kluczowe dla skuteczności naszego oddziaływania i przekonywania do pozytywnych zmian. Zgodnie z tym, dla przykładu, komunikat „segregując śmieci, zmniejszasz poziom emisji gazów cieplarnianych” może być nieskuteczny, jeśli cele środowiskowe nie są dla danej osoby ważne i motywujące. Skuteczniejsze będzie podjęcie konkretnych działań, aby przekonać ją, że segregowanie śmieci będzie niosło dla niej realne korzyści.

WSPÓLNE DOŚWIADCZENIE RZECZYWISTOŚCI

Członkowie tego samego kraju czy grupy społecznej obiektywnie i faktycznie funkcjonują w tej samej rzeczywistości, jednak ich subiektywne odczucia, przekonania czy priorytety mogą się znacząco różnić. Co zrobić w sytuacji, gdy nasze cele odbiegają od tych powszechnie popieranych w społeczeństwie? Zbadania tego tematu podjęły się psycholożki społeczne z Uniwersytetu SWPS: Ewelina Purc oraz Marta Rocz-

niewska. Przeprowadziły one serię trzech badań eksperymentalnych w oparciu o teorię wspólnej rzeczywistości (shared reality theory). Zgodnie z nią poczucie wspólnej rzeczywistości to wrażenie dzielenia stanów wewnętrznych z inną osobą lub grupą społeczną. Wspólne przekonania, obawy, uczucia mogą pojawiać się w odniesieniu nie tylko do innych osób, grup społecznych, ale także zachodzących na świecie zjawisk.

Badane osoby dostały listę 10 społecznych celów i zostały poproszone o ułożenie ich według osobistego rankingu ważności. Następnie otrzymały informację zwrotną: o rzekomej dużej lub małej zgodności ich preferencji z preferencjami innych członków społeczeństwa w swoim kraju. Wyniki badań sugerują, że kiedy ludzie dowiadują się o dużej zgodności ich preferencji celów z preferencjami innych mieszkańców kraju, buduje to w nich wyższy poziom poczucia wspólnej rzeczywistości. To z kolei przekłada się na większe poczucie bliskości i zaufania do innych członków narodu, wyższe przekonanie co do słuszności swoich priorytetów rozwoju, a także – co bardzo ważne – większą motywację do działania na rzecz rozwoju kraju – zarówno indywidualnie, jak też razem z innymi.

W praktyce, kiedy jako jednostki zdajemy sobie sprawę, że mamy podobne priorytety rozwoju społecznego co inni członkowie naszego narodu, czujemy, że dzielimy z nimi cele i rzeczywistość, wtedy jesteśmy bardziej skłonni i skłonne do podejmowania działania.

Skupianie się na podobieństwach zamiast na różnicach wewnątrz społeczeństwa to kluczowy element motywujący ludzi do realizacji preferowanych celów rozwoju społecznego.

Wspólna rzeczywistość pomaga zaspokoić potrzeby związane z relacjami międzyludzkimi i zrozumieć świat wokół nas – zbudować poczucie pewności i prawdy. Z kolei zgodnie z hipotezą dopasowania jednostka – środowisko, kiedy nasze indywidualne atrybuty, wartości, postawy są zgodne ze otoczeniem, w którym funkcjonujemy, jesteśmy lepiej dostosowani do życia w społeczeństwie i odczuwamy wyższy dobrostan.

⁴ <https://sdgs.un.org/goals>. Data dostępu: 20.04.2024 r.

Wartości ponad podziałami

Na podstawie badań Ewy Palikot, Briana W. Haasa i Kuby Krysia

Znacząca większość badań międzykulturowych koncentruje się na identyfikowaniu i podkreślaniu występujących różnic między przedstawicielami kultur świata. Przeprowadzone przez nasz zespół badanie Progressing Discourse From „How Much a Human’s Life is Cultural?” to „Which Life Domains Are Cultural?” rzuciło nowe światło na to, co jest wspólne dla wszystkich ludzi niezależnie od ich kulturowego tła. Zespół badaczy przeanalizował wyniki kwestionariuszy blisko 88 tys. osób z 59 różnych krajów, obejmujące ponad 200 różnych zmiennych dotyczących różnych sfer życia.

Siła wpływu kontekstu kulturowego okazuje się być różna dla różnych domen życia. Niektóre z naszych poglądów, postaw i charakterystyk – takie jak wartości religijne, seksualność, kapitał społeczny i przekonania dotyczące obcych grup – są szczególnie zależne od kontekstu kulturowego i silnie kształtują się pod jego wpływem. Z drugiej strony – postrzeganie nauki i technologii, poglądy ekonomiczne oraz wartości rodzinne pozostają relatywnie niezależne od kontekstu kulturowego – zdają się być uniwersalne.

Badacze i badaczki podkreślają, że rozumienie uniwersaliów kulturowych może pomóc przekraczać granice kulturowe i tworzyć wspólny grunt do współdziałania na skalę globalną. Również znajomość i zrozumienie kluczowych różnic między kulturami pozwala efektywnie budować kulturowo wrażliwe rozwiązania społeczne na skalę globalną.

Przyjmij odpowiednią narrację: wpływ efektu sformułowania na motywację

Na podstawie badań Agaty Gąsiorowskiej, Magdaleny Marszałek, Pawła Mordasiewicza i Marty Roczniowskiej

Motywacja i chęć osiągnięcia celów przez jednostki są niezbędne do zobaczenia pozytywnych globalnych zmian, dlatego tak ważne jest zrozumienie, co sprawia, że ludzie chętniej angażują się w działania. Badania zespołu Uniwersytetu SWPS oraz E.T. Higginsa – twórcy Regulatory Focus Theory – sugerują, że wykorzystanie różnych orientacji regulacyjnych może prowadzić do podejmowania bardziej efektywnych działań społecznych. W dążeniu i motywowaniu do realizacji celu kluczową rolę często odgrywa sposób, w jaki o nim mówimy.

Według teorii ukierunkowań regulacyjnych E.T. Higginsa (Regulatory Focus Theory) ludzie charakteryzują się różnymi typami motywacji, czyli różni nas to, co jest dla nas ważne i w jaki sposób chcemy to osiągnąć. Możemy mówić o dwóch wymiarach motywacji: promocyjnych i prewencyjnych. Osoby o orientacji promocyjnej dążą do osiągnięcia sukcesu, rozwoju i wzrostu, podczas gdy jednostki o orientacji prewencyjnej unikają negatywnych konsekwencji i starają się utrzymać status quo, dbając o swoje bezpieczeństwo i ochronę⁵. W kontekście realizacji celów społecznych osoby o orientacji promocyjnej mogą skupić się na tworzeniu nowych rozwiązań i inicjowaniu zmian społecznych w celu osiągnięcia lepszej przyszłości, jednostki o orientacji prewencyjnej zaś położą większy nacisk na utrzymanie istniejących programów wsparcia, unikanie ryzyka i minimalizowanie strat.

Zespół badawczy z Uniwersytetu SWPS sprawdził, czy typ motywacji charakteryzujący daną osobę będzie miał związek z jej zaangażowaniem w realizację celów. W pierwszej serii badań uwidoczniła się wyraźna tendencja – im większa motywacja promocyjna jednostki, tym cele rozwoju społecznego są dla niej ważniejsze. Jednak badacze przewidują, że kluczowym elementem w dążeniu i motywowaniu do realizacji celów społecznych może stać się przyjmowana przez nas narracja. Cele pojawiają się zwykle w szerszym kontekście, a sposób prezentacji danego zjawiska może wpływać na mobilizację społeczną i aktywne wsparcie dla działań.

Zjawisko to jest przedmiotem badań, do których włączony został sam twórca RFT, Higgins. Dwa dotychczas przeprowadzone badania są częścią projektu mającego na celu odpowiedź na pytanie, czy efekt perspektywy wpływa na preferencję celów. Kolejne badania są w trakcie realizacji. Jednak badacze już teraz nie mają wątpliwości: zrozumienie różnych orientacji regulacyjnych oraz umiejętność skutecznego ich wykorzystania w praktyce w zależności od charakterystyki motywacyjnej jednostek może prowadzić do bardziej efektywnych działań i realnych osiągnięć.

MOTYWACJA PROMOCYJNA	MOTYWACJA PREWENCYJNA
POTRZEBA WZROSTU ZAPAŁ OSIĄGNIĘCIE LEPSZEGO STANU MAKSYMALIZACJA ZYSKÓW IDEAŁY I ASPIRACJE	POTRZEBA BEZPIECZEŃSTWA CZUJNOŚĆ UNIKANIE STRAT MINIMALIZACJA BŁĘDÓW OBOWIĄZKI I POWINNOŚCI

⁵ Higgins, E. T. (1997). Beyond pleasure and pain. American Psychologist, 52(12), 1280–1300. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.52.12.1280>

OCHRONA PRZED ZMIANAMI KLIMATU CZY DZIAŁANIA NA RZECZ KLIMATU?

„Skutki zmian klimatu są coraz bardziej odczuwalne. Podejmując natychmiastowe działania, możemy ograniczyć dalsze pogorszenie się sytuacji i minimalizować negatywne skutki dla ludzi, zwierząt i całej planety. Naukowcy jednogłośnie alarmują, że konsekwencje dla naszej przyszłości mogą być katastrofalne. Musimy wspólnie podjąć konkretne kroki w celu redukcji emisji, ochrony ekosystemów i adaptacji do zmieniających się warunków klimatycznych. Zanim będzie za późno.”

A może?

„Zmiana klimatu to nie tylko wyzwanie, ale także szansa na przekształcenie naszych społeczeństw w bardziej zrównoważone. Poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii, promowanie efektywności energetycznej i wspieranie innowacji technologicznych możemy stworzyć świat, w którym czyste powietrze, czysta woda i zdrowa ziemia staną się normą. Nasze działania mogą przyczynić się do powstania nowych miejsc pracy, wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia. Działajmy wspólnie dla wsparcia klimatu, aby zbudować lepszą przyszłość dla wszystkich istot na ziemi.”

W przedstawionym przykładzie działania prośrodowiskowe zaprezentowano w dwóch ujęciach. Z pozoru subtelna różnica, ukazana w szerszym kontekście i poprzedzona czasownikami powiązanymi z różnymi typami motywacji, może zupełnie inaczej oddziaływać na jednostki o dominującej motywacji promocyjnej lub prewencyjnej.

Jak rozwój społeczny kształtuje komunikację emocjonalną w różnych kulturach?

Na podstawie badania **June Yeung** oraz konsorcjum badawczego **Live Better**

W jaki sposób struktury instytucjonalne i zaufanie społeczne wpływają na wyrażanie emocji w różnych kulturach? Badania sugerują, że społeczeństwa o rozwiniętych strukturach instytucjonalnych rzadziej wyrażają negatywne emocje, polegając na formalnych procedurach, takich jak reklamacje, skargi, podczas gdy społeczeństwa mniej rozwinięte częściej sięgają po ekspresję emocji negatywnych jako formę „wołania o pomoc”. To odkrycie rzuca światło na kwestie dotyczące regulacji emocji oraz znaczenie wrażliwości kulturowej sprzyjającej bardziej efektywnej komunikacji i współpracy międzykulturowej.

Wyrażanie emocji jest elementem komunikacji społecznej. Kontekst kulturowy odgrywa rolę w kształtowaniu sposobu wyrażania, postrzegania i interpretowania emocji. Różne kultury mają odmienne normy, oczekiwania i oceny dotyczące wyrażania emocji, co wpływa również na interakcje społeczne⁶. Wychodząc z założenia, że dobrze zorganizowane, sprawne systemy instytucjonalne powinny efektywnie spełniać przypisane im funkcje społeczne, przyczyniając się m.in. do budowania zaufania, sprawdziliśmy, czy sprawność struktur instytucjonalnych może wpływać na stopień, w jakim w danym społeczeństwie wyrażane są emocje. Pozytywnie dane od ponad 12 tys. respondentów z 48 krajów i regionów, zbadano związek między rozwojem społecznym a wyrażaniem zarówno pozytywnych, jak i negatywnych emocji.

Okazało się, że czynniki społeczne, takie jak zaufanie i jakość życia, kształtują sposób, w jaki ludzie wyrażają emocje. W społeczeństwach o efektywnych strukturach instytucjonalnych, gdzie zaufanie do instytucji jest silne, ludzie wyrażają mniej negatywnych emocji, preferując raczej sposoby rozwiązywania problemów oparte

na formalnych procedurach, takich jak pisemne skargi czy reklamacje. Natomiast w społeczeństwach o mniej efektywnych strukturach wyrażanie emocji negatywnych może być sposobem sygnalizowania problemów społecznych. Wpływ rozwoju na wyrażanie emocji pozytywnych pozostawał znikomy.

Badanie to podkreśla unikalną i istotną rolę rozwoju społecznego w kształtowaniu ekspresji negatywnych emocji. Te wyniki mają implikacje zarówno badawcze, jak i praktyczne, sugerując, że powody wyrażania negatywnych emocji jako narzędzia społecznego mogą różnić się w zależności od kontekstu społecznego. Ponadto podkreślają znaczenie wrażliwości kulturowej w obszarach, w których niezbędna jest współpraca jednostek z różnych kultur.

⁶ Mesquita, B., & Boiger, M. (2014). Emotions in context: A sociodynamic model of emotions. *Emotion Review*, 6 (4), 298–302. <https://doi.org/10.1177/1754073914534480>

Kształtuj postawy obywatelskie

Na podstawie badań teoretycznych **Kuby Krysia, Macieja Górskiego, Arka Wąsiela, Briana W. Haasa, Vivian Miu-Chi Lun, Igora De Almeida oraz Michaela Harrisa Bonda.**

Indywidualizm – cecha psychologiczna społeczeństw zachodnich – powszechnie traktowana jest jako uniwersalne psychologiczne „oprogramowanie”, które leży u podstaw i napędza procesy rozwoju społecznego i dobrobytu. Jednak łączenie indywidualizmu z dobrobytem społecznym jest uproszczeniem opartym na błędnych założeniach. Potrzebny jest nowy psychologiczny kompas dla badań i polityki rozwoju społecznego. Proponujemy, żeby międzynarodowe instytucje wspierały kształtowanie postaw obywatelskich, czyli taki sposób bycia, w którym jednostka, priorytetowo stawia dobro większej wspólnoty, do której należy, nad dobrem swojej mniejszej wspólnoty i własnym. Obywatelskość jako psychologiczne „oprogramowanie” rozwoju społecznego pomoże lepiej zrozumieć i rozwijać więzi społeczne, które spajają rozwijające się społeczeństwa.

Wymiar indywidualizm – kolektywizm uznawany jest za aspekt wyjaśniający największą część różnicowania kulturowego między krajami na świecie⁷. Często kojarzony jest z rozwojem społecznym, a niektórzy identyfikują go z Syndromem Rozwoju Ludzkości (Human Development Syndrome)⁸, wspierając tezę, że Zachód – jako określenie na społeczeństwa indywidualistyczne – jest bardziej zaawansowany niż reszta świata, a zachodnia trajektoria stanowi optymalną ścieżkę rozwoju dla całej ludzkości.

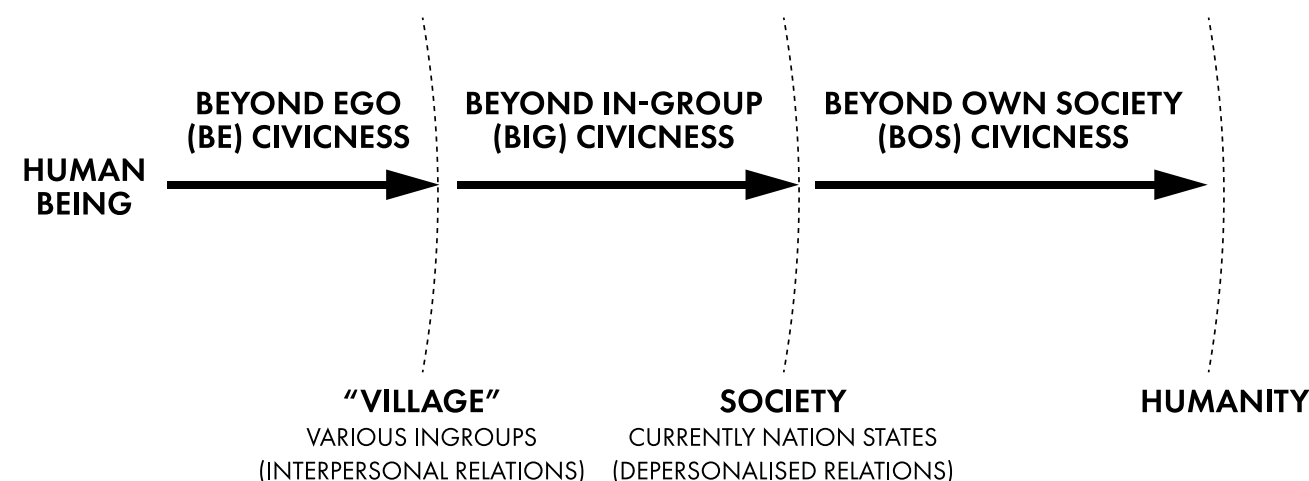
Międzynarodowy zespół badawczy pod kierownictwem IP PAN dokonał krytycznej oceny wyników czterdziestu lat badań nad rozwojem społecznym i indywidualizmem oraz zakwestionował związek między indywidualizmem a korzystnymi konsekwencjami społecznymi. Oto najważniejsze powody, dla których indywidualizm nie powinien być postrzegany jako „oprogramowanie” rozwoju społecznego:

1. obecne miary indywidualizmu – kolektywizmu są nietrafne ekologicznie;
2. w obszarze badań nad indywidualizmem, występują alarmujące niespójności między teorią a danymi empirycznymi;

3. imponująca trajektoria rozwoju krajów Azji konfucjańskiej kwestionuje tezę łączącą indywidualizm z rozwojem społecznym;
4. ignorowanie w analizach kolonializmu i jego dziedzictwa;
5. niekorzystne konsekwencje promowania indywidualizmu;
6. brak kulturowej wrażliwości w modelach rozwoju społecznego opartych na indywidualizmie.

Na tej podstawie oraz w oparciu o teorie ewolucyjne wielopoziomowej selekcji i złożonych systemów adaptacyjnych zespół badawczy zbudował teorię obywatelskości (Theory of Civicness) jako psychologicznego kompasu w badaniach nad rozwojem społecznym i kształtowaniu polityki społecznej.

Zgodnie z rekomendacją zespołu badawczego międzynarodowe i lokalne instytucje kształtujące politykę społeczną powinny zwrócić się w stronę kształtowania postaw obywatelskich. Rozumiane są one jako sposób bycia, w którym jednostka w obliczu dylematu przedkłada dobro większej grupy społecznej, do której należy, nad dobro mniejszej grupy i jednostki. Obywatelskość to traktowanie priorytetowo prospołecznego sposobu bycia, zakorzenionego w poczuciu odpowiedzialności, obowiązku i troski o innych. Proponując trzy typy obywatelskości – grupowy, społeczny i globalny – model ten pozwala badać psychologiczne „oprogramowanie” budujące więzi społeczne, i ich konsekwencje dla rozwoju społecznego, z uwzględnieniem specyfiki kontekstu kulturowego.

Trzy podstawowe formy obywatelstwa.

⁷ Hofstede, G. (2001). Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations. New York, NY: Sage publications.
⁸ Inglehart, R., & Oyserman, D. (2004). Individualism, autonomy, self-expression. The human development syndrome. In H. Vinken, J. Soeters, & P. Ester (Eds.), Comparing cultures, dimensions of culture in a comparative perspective (pp. 74–96). Leiden, Netherlands: Brill.

Dziel się doświadczeniem i korzystaj z doświadczenia innych: norweski przepis na dobrostan

Na podstawie badań Niny Witoszek i Madsa Larsena

Norwegia, słynąca z malowniczych fiordów, górskich krajobrazów i progresywnej kultury, jest często uznawana za jedno z najlepszych miejsc do życia na świecie. Na czym polega fenomen tego kraju? Oparte na wywiadach z przedstawicielami różnych generacji badania Niny Witoszek i Madsa Larsena pokazują, że to wcale nie silna gospodarka, stabilna polityka i państwo dobrobytu są istotnymi sprężynami norweskiego dobrostanu. Względnie wysoki poziom szczęścia i samorealizacji zależy bowiem od trzech kulturowych czynników. Po pierwsze – prospołecznego etosu, podkreślającego wagę działania na rzecz dobra innych. Po drugie – pielęgnacji tradycji współpracy i kompromisu między różnymi społecznymi aktorami: państwem i obywatelem, rodzicami i dziećmi, mężczyznami i kobietami, pracodawcami i pracownikami. Po trzecie – intymnego związku z przyrodą, która dla wielu Norwegów jest alternatywnym „domem”, miejscem fizycznej i psychicznej odnowy.

W oczach wielu zewnętrznych obserwatorów kraje nordyckie, w tym Norwegia, są przykładem dobrych rządów, troski o środowisko i oświeconego altruizmu, co uwidacznia się również w rankingach „najszczęśliwszych” krajów na świecie. Tajemnica nordyckiego dobrostanu to efekt wielu czynników kulturowych, ekonomicznych i geopolitycznych, ukształtowanych na przestrzeni lat.

Fundament unikalnej tkanki społecznej i wysokiej jakości życia w Norwegii zbudowano dzięki położeniu dużego nacisku na równość społeczną i emancypację. Walka o prawa człowieka, kobiet, mniejszości jest głęboko zakorzeniona w historii i stanowi istotną część norweskiej tożsamości. Norwegowie i Norweżki uznają ogromną wartość autonomii jednostki oraz poczucia sprawczości. Edukacja obywatelska, prowadzona już

od najmłodszych lat, uczy jednostki odpowiedzialności za siebie i za społeczeństwo, odgrywając tym samym kluczową rolę w kształtowaniu norweskiej tożsamości. Dzięki temu każdy obywatel/ka czuje się ważnym uczestnikiem życia społecznego i aktywnie angażuje się w rozwój kraju.

Dostęp do dóbr natury również stanowi ważny element nordyckiego stylu życia, który przekłada się na jego wysoką jakość. Społeczeństwo Norwegii docenia bliskość przyrody i uznaje ją za kluczowe źródło odnowy psychofizycznej. Koncepcja friluftsliv, czyli życia na wolnym powietrzu, stanowi integralną część ich stylu życia, którego nieodłącznymi elementami są weekendowe wędrowki, wycieczki w góry, łowienie ryb nad potokiem i ogólnie – spędzanie czasu na świeżym powietrzu. Te praktyki nie tylko wpływają na dobrostan mieszkańców, ale także kształtują norweską kulturę poprzez relację opartą na szacunku, zrównoważeniu i harmonii z otoczeniem.

To, co wyróżnia Norwęgę, to realizowane zarówno przez rząd, jak i obywatel(k)i liczne prospołeczne działania, w tym masowe projekty pomocy w krajach rozwijających się. Norwegia przeznacza ponad 1% swojego PKB na pomoc rozwojową, co stanowi jedną z najwyższych kwot na świecie zapewnianych na promocję pokoju, praw człowieka i demokracji. Programy społeczne i polityczne Norwegii charakteryzują się wizjonerską energią i filozofią pragmatyzmu, które leżą u podstaw państwa opiekuńczego. Pomaganie i praca na rzecz dobra wspólnego są częścią norweskiego etosu, a kraj ten wyróżnia się również wysokim poziomem altruizmu wśród społeczeństwa. Angażowanie się w działania charytatywne i wolontariat, wspierając różne inicjatywy społeczne, co dodatkowo wzmacnia więzi społeczne i solidarność w kraju, jest tam na porządku dziennym.

JAK JEST ZWIĄZEK MIĘDZYKON- TEKSTEM SPOŁECZNO-KULTURO- WYM, ALTRUISTYCZNYMI ZACHOWANIAM I POZIOMEM DOBROSTANU?

Nina Witoszek i Mads Larsen z Uniwersytetu w Oslo sprawdzili to w swoim badaniu. Dzięki pogłębionym wywiadam z nordyckimi i słowiańskimi wolontariuszami/kami, którzy byli zaangażowani w pomoc dla ukraińskich uchodźców i uchodźczyń, naświetlili wpływ kultury i historii na podejmowane altruistyczne praktyki.

W badaniu wyraźnie uwypukliły się różne strategie pomocowe. Norweski altruizm jest działaniem systemowym, wynikającym z luteriańskich tradycji, zgodnie z którymi zapewnianie dobrostanu jednostki jest wspólnym obowiązkiem. Opiera się na zaufaniu do władzy, a jego skuteczność wynika z przestrzegania zasad pomocy. Tym samym wolontariusze/ki z północy wierzą, że działania pomocowe powinny być zorganizowane instytucjonalnie, sprawiedliwe dla wszystkich i opierać się na długoterminowych korzyściach. Rzadko kiedy odczuwają silne emocjonalne korzyści z niesionej pomocy; ich zaangażowanie przekłada się raczej na budowanie samorealizacji i poczucia spełnionego obowiązku. Z kolei doświadczenia słowiańskich wolontariuszy/ek, w dużej mierze ukształtowane przez postkomunistyczną przeszłość, sprawiają, że ich strategie pomocowe charakteryzują się spontanicznością, improwizacją i działaniem wbrew systemowi. Dla tej grupy aktywistów/ek pomoc wiąże się z dużymi emocjami, ale także szybkim wypaleniem.

Te badania rzucają światło nie tylko na kontekst historyczno-kulturowy, który zaprogramował w nas chęć pomagania innym, ale też sposób, w jaki podejmujemy działania. Uniwersalne postawy prospołeczne są filtrowane przez wartości i normy kulturowe, systemy polityczne i ideologiczne przekonania. Lepsze zrozumienie biokulturowych źródeł altruizmu mogłoby mieć kluczowe znaczenie w erze odradzającego się i nasilającego się autorytaryzmu. Badacze i badaczki jednocześnie podkreślają rolę współpracy międzynarodowej i wymiany doświadczeń osób z różnych kultur. Istniejące różnice i wzajemne uczenie się mogą stać się siłą, jeśli społeczeństwo potrafi je wykorzystać do budowy relacji opartej na szacunku, tolerancji i otwartości na wzory i bodźce z zewnątrz.

„Choć altruistyczne działania są wspólną cechą dobrostanu w wielu społeczeństwach, odkryliśmy ciekawe różnice w strategiach altruizmu. Polski etos altruizmu podkreśla spontaniczność, improwizację i częste łamanie zasad. Norweska strategia pomocy innym kładzie nacisk na działanie zgodne z przepisami. Pomimo tych różnic kulturowych dla większości naszych rozmówców pomoc ukraińskim uchodźcom i uchodźczyniom stała się czymś więcej niż tylko dobrym doświadczeniem. Często był to proces transformacji, który pozwolił im odkryć swój ukryty potencjał, poprawić autowizerunek i pozyskać szacunek do samego siebie. Wypowiedzi naszych rozmówców i rozmówczyń wykazywały wzajemną inspirację kultur w procesie pomagania innym. Z naszych badań płynie ważny praktyczny wniosek: warto otworzyć się na twórczą współpracę kultur, która prowadzi do innowacyjnych i skutecznych rozwiązań. Praca nad podniesieniem jakości życia i dobrostanu zaczyna się od przemyslenia na nowo modelu wychowania, od przedszkola do uniwersytetu. Świat w kryzysie potrzebuje więcej innowacji w dziedzinie pedagogiki i edukacji, która nauczy społeczeństwa lepiej współpracować, akceptować kompromisy i budować koalicje”

prof. Nina Witoszek

Centrum Rozwoju i Środowiska
Uniwersytet w Oslo, Norwegia

OD PAŃSTWA DOBROBYTU DO PAŃSTWA DOBROSTANU

W 2011 r. Organizacja Narodów Zjednoczonych jednomyślnie przyjęła uchwałę Szczęście: w stronę holistycznego podejścia do rozwoju. Od tego czasu kilkadziesiąt krajów na świecie zaczęło zwracać się w kierunku mierzenia i realizacji społecznego dobrostanu. Norwegia, niekiedy nazywana krajem dobrobytu, zamiast skupiać się wyłącznie na wskaźnikach ekonomicznych, coraz większy nacisk kładzie na wskaźniki dobrostanu społecznego. To przejście jest kluczowe dla dalszego wzrostu jakości życia mieszkańców oraz budowania bardziej zrównoważonej i satysfakcjonującej społeczności.

Punktem zwrotnym był rok 2022 i podpisanie tzw. Białej Karty (White Paper)⁹, w której rząd norweski oświadczył:

„Chcemy społeczeństwa, w którym jak najwięcej ludzi może cieszyć się dobrą jakością życia. Strategia na rzecz jakości życia daje nam podstawę do skutecznych działań odpowiadających potrzebom obywateli. Opracujemy środki polityczne w oparciu o to, z czym obywatele wiążą jakość swojego życia. Dobra jakość życia to dobre samopoczucie i dobre funkcjonowanie. Chcemy, żeby jak najwięcej osób mogło tego doświadczyć. [...] Większa wiedza na temat znaczenia różnych składowych dobrostanu dla jakości życia daje nam lepsze rozeznanie, które działania mogą mieć największy efekt.”

Wielu ekspertów od dobrostanu podkreśla, że model przyjęty przez kraje skandynawskie jest godny naśladowania. Należy jednak pamiętać, że skandynawskie wartości i praktyki mogą osiągać różną skuteczność w krajach o innej przeszłości kulturowej i nie wszystkie rozwiązania polityki społecznej będą możliwe do wdrożenia. Opierając się na najnowszym nurcie myśli ewolucyjnej, badacze z Oslo podkreślają jednak, że większość społeczeństwa łączy więcej podobieństw niż różnic. Choć ważne jest, aby przyjmowaną przez dane państwo politykę rozwojową dostosować do unikalnych lokalnych uwarunkowań, otwartość na zewnętrzne inspiracje przeciwdziała społecznej stagnacji, inspirowała pozytywną zmianę i rzutuje na poziom dobrostanu obywateli.

⁹ www.regjeringen.no/no/aktuelt/regjeringa-vil-forankre-ein-nasjonal-strategi-for-livskvalitet-i-folkehelsemeldinga/id2947291/
Dostęp: 20.04.2024 r.

Ograniczenia i wyzwania

» Wyniki badań przedstawionych w niniejszym raporcie podlegają typowym dla nauk społecznych ograniczeniom. Badania na skalę makro, prowadzone w kilkudziesięciu krajach, miały charakter korelacyjny, więc do prezentowanych w niniejszym raporcie zależności przyczynowo-skutkowych należy podchodzić z ostrożnością. Pogłębione badania eksperymentalne, pozwalające na wyciąganie wniosków o przyczynowości zjawisk, były z kolei prowadzone w wybranych – głównie zachodnich – kontekstach kulturowych, więc ich generalizacja na pozostałe konteksty kulturowe jest obciążona ryzykiem. Przedstawione w niniejszym raporcie linie badań są w toku; rozwijamy je, zadając kolejne pytania badawcze. W przyszłych edycjach raportu mamy nadzieję dostarczyć dodatkowych potwierdzeń dla stawianych tutaj tez oraz dodatkowych rekomendacji.

» **Mierzmy więcej i lepiej:** Rozumiemy, że wdrożenie przedstawionych w niniejszym raporcie rekomendacji może być wyzwaniem oraz że wymaga czasu i wysiłku. Podstawowym narzędziem umożliwiającym wdrożenie rekomendacji jest efektywne i kompleksowe mierzenie – na międzynarodową skalę oraz lokalnie – dobrostanu społecznego i oczekiwań społecznych wobec rozwoju społecznego. Liczymy na to, że niniejszy raport będzie kolejnym głosem kierowanym do międzynarodowych (Instytut Gallupa, World Values Survey, European Social Survey, World Bank, inne) oraz lokalnych instytucji (ministerstwa, think-tanki, agendy badawcze), odpowiedzialnych za badania społeczne, zachęcającym je do podjęcia wysiłku w kierunku kompleksowego pomiaru dobrostanu i oczekiwań wobec rozwoju społecznego. Aby prowadzić zaawansowaną i efektywną politykę społeczną, trzeba mierzyć więcej i lepiej.

» **Dyskutujmy rozwiązania:** przedstawione w niniejszym raporcie rekomendacje są ogólne. Rozwiązania szczegółowe pozostają do wypracowania, warto też przyjąć, że będą ewoluowały: społeczeństwa i potrzeby społeczne zmieniają się, a polityka społeczna powinna podążać za tymi zmianami. Potrzebny jest dialog społeczny, żeby wypracować najlepsze rozwiązania, a następnie systematycznie je aktualizować. Dobrze, żeby dialog społeczny oprzeć na rzetelnych statystykach opisujących dobrostan i oczekiwania społeczne, o czym wspominamy w punkcie wyżej.

» **Dostosowujmy rozwiązania do kontekstów lokalnych:** nasze ogólne rekomendacje mogą – i powinny – zostać dopasowane do kontekstów lokalnych. Jak wdrożyć je w Twoim kraju? Jak wdrożyć je w Twojej instytucji? Szukaj rozwiązań odważnie, świat sam się nie poprawi. My będziemy dalej rozwijać badania, ale (w pewnym ograniczonym zakresie) pozostajemy też do Twojej dyspozycji.

Cytowanie: Social Development Report (2024). *Wspólne cele, różne wartości*. Retrieved from www.socialdevelopment.report

Kierownictwo projektu badawczego:

Kuba Kryś, kkrys@psych.pan.pl, Marta Roczniowska, mroczniowska@swps.edu.pl,
Nina Witoszek, nina.witoszek@sum.uio.no

Zespół projektowy:

Agata Gąsiorowska, Kaja Głomb, Maciej Górski, Anna Kuźmińska, Mads Larsen, Magdalena Marszałek, Paweł Mordasiewicz, Katarzyna Myślińska-Szarek, Mateusz Olechowski, Ewa Palikot, Ewelina Purc, Hanna vanedskog, Arkadiusz Wąsiel, June Yeung

Osoby kierujące zespołami lokalnymi w międzynarodowym konsorcjum badawczym Live Better:

Adil Samekin, Agata Kocimska-Bortnowska, Agnieszka Wojtczuk-Turek, Agustin Espinosa, Aidos Bolatov, Alejandra Domínguez Espinosa, Aleksandra Kosiarczyk, Alexander Malyonov, Alin Gavreliuc, Ana Maria Rocha, Ángel Sánchez-Rodríguez, Anna Almakaeva, Anna Kwiatkowska, Arina Malyonova, Arina Malyonova, Arkadiusz Wąsiel, Arno Baltin, Ayu Okvitawanli, Azar Nadi, Azhar Hussain, Beate Schwarz, Belkacem Yakhlef, Biljana Gjoneska, Boris Sokolov, Brian W. Haas, Cai Xing, Carla Sofia Esteves, Charity Akotia, Chien-Ru Sun, Christin-Melanie Vauclair, Claudio Torres, D. M. Arévalo Mira, Danielle Ochoa, David Igbokwe, David Sirlopú, Diana Boer, Elke Murdock, Elmina Kazimzade, Eric Kenson Yau, Eric Raymond Igou, Espen Røysamb, Farida Guemaz, Fatma Mokadem, Fridanna Maricchiolo, Fumiko Kano Glückstad, Grace Akello, Hannah Lee, Heyla Selim, Hidefumi Hitokoto, İdil Işık, Isabelle Albert, Iva Poláčková Šolcová, Jae-Won Yang, John Zelenski, Joonha Park, Jorge Vergara-Morales, Julien Teyssier, June Yeung, Katharina Henk, Kiêu Thị Thanh Trà, Kongmeng Liew, Laura Andrade, Lenka Selecká, Lily Appoh, Liman Man Wai Li, Linda Mohammed, Lucie Kluzová Krcmářová, Maciej Górski, Magdalena Garvanova, Magdalena Mosanya, Mahmoud Boussena, Maria Stogianni, Márta Fülöp, Marta Roczniwska, Martin Nader, Marwan Al-Zoubi, Mary Anne Lauri, Mateusz Olechowski, Md. Reza-A-Rabby, Michael H. Bond, Mladen Adamovic, Mohsen Joshanloo, Moritz Streng, Morten Tønnessen, Mostak Ahamed Imran, Muhammad Rizwan, Natalia Kascakova, Natalia Soboleva, Natasza Kosakowska-Berezecka, Naved Iqbal, Nicole Kronberger, Nina Witoszek, Nuha Iler, Nur Amali Aminnuddin, Nur Fariza Mustaffa, Olga Kostoula, Olha Vlasenko, Oriana Mosca, Omar Barry, Pablo Eduardo Barrientos, Patrick Denoux, Petra Anić, Plamen Akaliyski, Rafail Hasanov, Ragna Benedikta Garðarsdóttir, Rasmata Bakyono-Nabaloum, Resham Asif, Rosita Sobhie, Ruta Sargautyte, Tamara Mohoric, Ursula Serdarevich, Vaita Giannouli, Vassilis Pavlopoulos, Victoria Wai Lan Yeung, Vivian L. Vignoles, Vivian Miu-Chi Lun, Vlad Costin, Vladimer Gamsakhurdia, Vladimir Turjačanin, Vladyslav Romashov, Wijnand van Tilburg, Yukiko Uchida, Yvette van Osch, Zoran Pavlović

Projekt graficzny: Kamil Rekosz

Treść niniejszego raportu została przygotowana przez zespół agencji PR Hub na podstawie serii wywiadów przeprowadzonych z zespołami badawczymi. Celem raportu jest opisanie wyników badań prostym językiem zrozumiałym i potencjalnie interesującym dla osób niezwiązanych ze światem nauki.

Rekomendacje i interpretacje przedstawione w niniejszym raporcie zostały opracowane przez kierownictwo projektu oraz agencję PR Hub. Pozostałe osoby zaangażowane w projekt, w tym w szczególności osoby kierujące zespołami lokalnymi w konsorcjum badawczym, nie miały wpływu na treść raportu.

Fundusze Norweskie i EOG reprezentują wkład Norwegii w tworzenie Europy zielonej, konkurencyjnej i sprzyjającej integracji społecznej. W ramach Funduszy Norweskich i EOG Norwegia przyczynia się do ograniczenia nierówności społecznych i ekonomicznych oraz wzmocnienia relacji dwustronnych z państwami beneficjentami z Europy Środkowej i Południowej i obszaru Morza Bałtyckiego. Norwegia ściśle współpracuje z UE w ramach Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG). Wraz z pozostałymi darczyńcami Norwegia przekazała 3,3 miliarda euro w ramach kolejnych programów funduszy w latach 1994–2014. Fundusze Norweskie są finansowane wyłącznie przez Norwęgę i dostępne w państwach, które przystąpiły do UE po 2003 r. Fundusze Norweskie na lata 2014–2021 wynoszą 1,25 miliarda euro. Priorytety na ten okres to:

- #1 innowacje, badania naukowe, edukacja, konkurencyjność i godna praca;
- #2 integracja społeczna, zatrudnienie młodzieży i ograniczenie ubóstwa;
- #3 środowisko, energia, zmiany klimatu i gospodarka niskoemisyjna;
- #4 kultura, społeczeństwo obywatelskie, dobre zarządzanie i podstawowe prawa;
- #5 sprawiedliwość i sprawy wewnętrzne.

Więcej informacji na stronie: www.norwaygrants.org

Projekt finansowany w ramach konkursu GRIEG na interdyscyplinarne projekty badawcze, finansowanego ze środków Północnego Mechanizmu Finansowego 2014–2021 (numer grantu 2019/34/H/HS6/00597). Budżet projektu wynosi 1,5 mln euro. Beneficjentami są Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk, Uniwersytet SWPS oraz Uniwersytet w Oslo. Operatorem programu jest Narodowe Centrum Nauki.

Niektóre z wniosków prezentowanych w niniejszym raporcie, oparte są po części na badaniach finansowanych ze środków Narodowego Centrum Nauki, których beneficjentem jest Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk (projekty #2020/37/B/HS6/03142 oraz #2020/38/E/HS6/00357).